

Hering. *de Fidejuss. cap. 25. n. 87.* (3) Multo magis interruptitur
 præscriptio per judicialem conventionem, omnis enim præscri-
 ptio, seu rerum, seu actionum, tollitur per citationem *L. 2. C. de tio judi-*
Annal. Exception. Carleval. de Judic. tom. 2. tit. 3. disp. 4. n. 22. in fin. cialis.
 brevioris tamen temporis sola libelli porrectione interrupti vo-
 lunt. *Struv. cit. l. 1. tb. 28. in fin.* quorum præcipue casus ille spectat,
 si libellus Principi oblatus, hic enim in annalibus actionibus e. gr. *8.*
 Injuriarum quanti minoris & redhibitoria, habet vim litis conte-
 stationis ad interruptendam præscriptionem & continuandam
 actionem, *L. 1. C. Quando libell. princip. obl.* (4) Spectat etiam huc *7.*
 casus, si usuræ intra 30. annos exactæ, etiamsi de sorte interim nul- *Usura.*
 la facta fuerit interpellatio *l. 8. §. fin. de præscript. 30. annor.*

MEMBRUM II.

De Præscriptione Actionum Civi-
lium, sive in rem, sive in personam.

AXIOMA I.

Quamdiu durat jus in re, tamdiu durat actio realis *Actio in rem cum causa ex-*
 inde oriunda. *spirat.*

Ratio : Est enim jus in re mater actionis realis, & hinc qui
 actione in rem experiri vult, jus in re probet, necessum est;
 quo salvo, salva adhuc erit actio, eo vero per præscriptionem ex-
 cluso, etiam ipsa actio expirat.

Exemplum I. Sic rei vindicatio tamdiu durat, quamdiu *2.*
 dominium, hoc vero in re immobili decennio inter præsentis *Rei vind-*
 & vicennio inter absentes, excluditur, in re mobili vero trien- *dicatio.*
 nio §. 3. *I. de Usucap.* Ergo & vindicatio rei immobilis decem vel
 viginti, rei mobilis vero tribus annis præscribitur *l. 7. in fin. C. de*
hered. petit. Imo quia Jure novo, si malæ fidei possessor rem al-
 teri in bona fide constituto vendat, non nisi 30. annis res illa *3.*
 usucapitur, per *Aut. malæ fid. C. de præscr. long. temp. Nov. 119. C. 1.*
 hinc

- hinc etiam rei vindicatio tali casu tamdiu durabit. Et ita intelligenda *L. 3. C. de præscript. 30. ann.* ubi & actio in rem 30. annis præscribi dicitur, si scil. possessor titulo & bona fide destituatur, quod male a Dd. generaliter accipitur. *Exemplum II.* Si res Ecclesiæ vindicanda, tunc si illa immobilis sit, vindicationi demum 40. annis præscribitur, quia antea a possessore usucapi, & Ecclesiæ dominium excludi non potest *Auth. quas action. C. de SS. Eccles.* vindicatio vero rei mobilis ecclesiasticæ triennio excluditur, quia tanto tempore usucapi potest *d. Auth. & nov. 131. c. 6.* quod si res sacra sit, quia illa plane non usucapitur, nisi, ut volunt, tempore immemoriali, ejus quoque vindicatio tamdiu durabit. *Exemplum III.* Res civitatis olim 100. demum annis præscribatur *L. 23. C. de SS. Eccles.* quod jure novo mutatum esse volunt in 40. annos *per Nov. 111.* Cum enim antea æquali jure gauderet civitas in præscriptione cum Ecclesia *d. l. 23. sc. centenaria*, quoad hanc vero hæc in quadragenariam mutata, tacite idem in civitate, tanquam minus privilegiata, factum esse volunt, confer. *Lofæus de Jure univers. p. 3. C. 17. n. 14. & seqq.* licet alii centenariam præscriptionem adhuc in civitate obtinere velint, vid. *Brunn. ad Auth. Quas actiones num. 6.* Supposita ergo priori sententia, rei vindicatio civitati competens, durabit 40. annos, quam sententiam ego verioremi puto; sed juxta posteriorem opinionem 100. annis subsisteret.
8. *Ampliatio I.* Procedit hoc non tantum in actione reali ex dominio oriunda, scil. rei vindicatione, sed etiam in actione pro servitute competente, sive ad illam asserendam, qualis est *Confessoria actio.*
9. *actio confessoria*, sive ad illam removendam, qualis est *negatoria*. Sicuti ergo servitus 10. vel 20. annis pro ratione absentia, vel presentia præscribitur, & quidem pari modo, ut res immobilis, per *L. 2. C. de Servit. & L. ult. in fin. C. de præsc. long. temp.* ita tamdiu durabit actio negatoria. E contrario sicut servitus amittitur decennio inter presentes, & 20. inter absentes *L. pen. C. de Servit.* eousque etiam durabit actio confessoria pro asserenda servitute. Quia vero in praxi invaluit hæc opinio, quod servitutes
11. *Quid hodie?*

4.
De re Ec-
cles.

6.
Res civi-
tatis.

8.
Confesso-
ria actio.

10.

11.

Quid ho-
die?

ruffi
qu
Di
neg
non
finc
pen. C.
fello
Practi
tis acc
citus
nem.
dend
bus a
tem, a
folor
go temp
amitto
bus offi
quiever
si tignu
tendi, r
L
fclper a
fervituti
num 20
venho
quadi
Franz
ria; h
& 20. a
rem bo

rufficæ, seu discontinuæ, immemoriali demum tempore acquirantur & præscribantur, Gail. lib. 2. observ. 66. n. 7. Mev. p. 9. Dec. 168. n. 9. Köppen decif. 37. num. 82. ex eo sequitur, actionem negatoriam contra servitutes eundi, agendi, venandi, pascendi, non excludi, nisi tempore immemoriali. Vice versa, quia indistincte longo tempore per non usum amittuntur servitutes, L. pen. C. de Servit. sequitur exinde, 10. annis præscribi actioni confessoria, etiamsi servitus sit discontinua. Sententia enim illa Practicorum de præscriptione immemoriali, concernit servitutis acquisitionem, non amissionem, & favore libertatis fundus citius liberatur a servitute, quam ut servitus inducatur. Brunnem. ad l. ult. de Serv. num. 12.

Limitatur hoc, quod de amissione servitutis, & ita excludenda actione confessoria dictum, modo in urbanis servitutibus ad præscribendam libertatem & sic ad excludendam servitutem, accedat prohibitio, vel aliud factum servituti contrarium, solo enim non usu hæc servitutes non amittuntur; Sic, utut longo tempore vi servitutis fenestras in pariete non habuero, non amitto tamen servitutem, nisi vicinus ædificium, quod luminibus officiat, extruxerit, & ego intra decennium ab eo tempore quieverim, & actionem confessoriam non moverim. Pariter, si tignum ædibus meis eximam, non amitto jus tigni immitendi, nisi tu foramen obturaveris l. 6. ff. de serv. præb. urb.

Lim. 2. Si usus servitutis non continuus mihi concessus, sed per alternos annos vel menses. Sic enim tempus amittendæ servitutis, & ita præscribendæ actionis confessoria, expirat demum 20. annis; l. 7. ff. quemadmodum Servit. amitt. Ulterius vero hoc tempus non duplicandum, etiamsi quovis triennio vel quadriennio demum servitute uti liceat. l. ult. C. de Servit. Franzk. ad tit. ff. quemadm. servit. amitt. num. 34.

Ampliatio 2. Procedit axioma quoque in actione hypothecaria; hypotheca enim tanquam jus reale 10. annis inter præsentem, & 20. annis inter absentes excluditur, si ea ad tertium possessionem bona fide & justo titulo pervenerit, l. 1. & 2. C. si adv. cred. thecar.

12.

13.

Servitus
urbana
quemodo
tollatur?

14.

15.

De servi-
tute per
alternos
annos.

16.

De actio-
ne hypo-
thecar.

17. Quod si titulum non habeat tertius, vel non fuerit in bona fide, præscriptio locum habere non potest. vid. *Mev. P. 4. Dec. 283.* licet jure Civili sine titulo præscribatur 30. annis, *Brunn. ad L. 7. pr. C. de præscript. 30. annorum.* Conf. *Merlin. de Pignor. lib. 5. qu. 21.*

18. *Quid si contrapossorem rei mobilis agatur?* Sed, quid si ob pignus in re mobili constitutum hypothecaria actione agatur, an reus, qui ex triennii possessione titulo & bona fide concurrente, dominium acquisivit, etiam hypothecariæ actioni præscriperit? Negativam communiter interpretibus probatam, sed affirmativam veriore esse fatetur *Bachov. tr. de Pignor. lib. 5. c. 3. n. 6.* A communi tamen sententia non audet recedere ob *l. 7. C. de pignor.* ubi usucapio pignoris conventionem non tollit, quam legem ad mobilia applicari fatetur *Brunn. ad d. l. in fin.* Non displicet communis sententia ob rationem, quod debitor, pignore semel in re constituto, alienatione sua jus creditoris deterius reddere nequeat. Sed quid si alienatio per debitorem non facta, sed ille forte rem alteri commodaverit, & commodatarii heres illam bona fide tertio venderit, qui, si per triennium possederit, sane dominus factus est, juxta *§. Inst. de Usucap.* quo colore vero creditor actione hypothecaria dominium semel quæsitum legitime intervertet? Si regesseris, rem transire cum onere; idem etiam in re immobili vendita verum est, & tamen decennio excluditur hypothecaria. *L. 1. C. si advers. credit. præscript.* Quapropter dicendum, hypothecariæ actioni contra tertium possessorem bonæ fidei decennium seu diuturnum tempus generaliter præfinitum esse, sive sit res mobilis sive immobilis, *d. l. 1. & L. fin. C. d. O. & A.* nam inter pignus & hypothecam, quantum ad actionem hypothecariam, nihil interest, *§. 7. Inst. de act.* Emptor autem, cui res hac ratione evincitur, actione emti contra venditorem experietur. Observandum autem hic, quod præscriptio actionis hypothecariæ non sit computanda ex die adeptæ possessionis a tertio, sed ex die constitutæ hypothecæ, quo pacto evenire potest, ut rei vindicatio quidem sit exclusa, non tamen hypothecaria actio. *l. 7. C. de*

21. *An quo tempore præscr.*

C. de pignor. v. gr. Titius anno 1676. omnia sua bona mihi obligavit pro debito millium thalerorum, inter hæc bona ejus fuit aliquando fundus Tusculanus, cujus possessio jam anno 1667. ad Sempronium bona fide, Titio ignorante, pervenit; cum ergo Titius anno 1681. conventus, solvendo non esset, contra pignorum possessores, in specie vero contra Sempronium actionem hypothecariam moveo: Sempronius excipit, & opponit usucapionem jam anno 1677. completam, & ita sibi acquisitum esse dominium; Quæritur ergo, an ita simul actio hypothecaria sit exclusa? Et hoc negatur, quia cum mihi anno 1676. hypotheca generalis constitueretur, tunc fundus Tusculanus a Sempronio nondum erat usucaptus, ergo hypotheca illa generalis eundem fundum afficit, utut ergo completo postea decennio dominium Titii exspiraverit, non tamen exspiravit mea hypotheca, quia ab ejus constitutione nondum lapsus est decennium Brunnem. *ad l. 1. C. si advers. cred. num. 3.* Quod si vero ipse debitor possideat hypothecam, hic duplici vinculo creditori obstrictus est, (1.) actione personali, propter ipsum debitum, quæ actio durat 30. annos & (2.) actione reali, propter possessam hypothecam, quæ durat 10. annis, quibus temporibus computatis, oritur exinde tempus 40. annorum, quibus tali hypothecario actio præscribitur. *L. 7. §. 1. C. de præscript. 30. annor.*

Ampliatio 3. Procedit axioma etiam in actionibus illis, quæ ad modum realium instituuntur, seu in rem scriptis, quæ pariter longi temporis præscriptione excluduntur, v. g. actio quod metus causa *L. 3. C. de his, quæ vi met. caus.* suppositis tamen iterum requisitis ad usucapionem rei possessæ necessariis. Sed an non hoc etiam ad actiones noxales ob damnum, a servo vel quadrupede datum, extendendum, ita ut possessor triennii lapsu securus sit? Non putò, quia hic noxa caput sequitur, *§. 5. Inst. de noxal. act.* Ergo cum res ipsa affecta sit, cessabit usucapio. Si regesseris, etiam in fundo per vim metumve oblato idem obtinere, cum vis rem immobilem æque eximat usucapioni, quam furtum rem mobilem. *§. 2. fin. Inst. de usucap.* & tamen hic locum

act. hyp. computanda?

22. Quæ actione debitor creditori tenetur?

23. De act. in rem scr.

24. De action. noxalibus.

longi temporis præscriptioni esse, respondit Imperator *in l. 3. ff. d. 1.* Respondeo, de vi compulsiva ibi quæstionem esse, non de ablativa, illa enim sola metui comparatur.

25.
De act.
mixt.

Declaratio: (1.) Procedit axioma in actionibus mere realibus, non quæ simul sunt personales, seu mixtæ, qualis est petitio hereditatis. Mixtæ enim actiones ad modum personalium præscribuntur 30. annis *l. 7. C. de hered. petit.* de quibus infra speciali axioma.

26.
Usucapio-
nis requi-
sita adesse
debet.

(2.) Procedit axioma, modo in præscribente legitima usucapionis requisita adsint. Nam, ubi vitium in usucapione est, ibi non exclusum est jus in rem, & inde competens actio realis; Ex quo sequitur, si res mobilis furtiva sit, nec triennio, nec vicennio ejus vindicationi præscribi, ob vitium reale, quod usucapionem impedit. §. *Furtive 2. l. de Usuc.* tricennaria tamen præscriptio sufficeret, quamvis rei furtivæ dominium non tribuat. Simili ratione, si res immobilis violenter occupata, hoc vitium violentiæ rem pariter afficit, sicut vitium furti, & eapropter eam semper vindicare potest prior dominus, sine ulla distinctione, an præsens possessor vel bona vel mala fide possideat. *l. 8. §. 2. C. de præscript. 30. annor.* Hæc tamen ita obtinent, nisi vitium furti vel violentiæ purgatum fuerit per reditum rei ad priorem dominum. §. 3. *Inst. de Usucap.* Quod si vero ipse dominus surripuerit, utpote si debitor creditori pignus auferat, res redire debet ad eum, cui per furtum vel violentiam ablata, sc. ad creditorem. *l. 4. §. 6. 12. & 21. ff. de usucap.* (3.) Non procedit axioma hoc in Saxonia, ibi enim res mobiles anno, immobiles 30. annis, anno & die præscribuntur, & hinc etiam actio realis apud ipsos tamdiu duret, necessum est. *Carpz. P. 2. C. 2. D. 3.* reliquæ vero vel longioris vel brevioris temporis præscriptiones jure civili introductæ, etiam jure Saxonico obtinent. *Carpzov. l. 1. Resp. 35. n. 12.*

27.

Præscript.
act. civi-
lium ex
convent.

seqq.

AXIOMA II.

Quæcunque actio civilis est ex conventionem, illa præscribitur 30. annis.

1.

Ratio: Quia actio ex contractu seu conventionem personam afficit,

ficat, personalibus vero actionibus terminum præscriptum voluit Imperator, quod sc. lapsu 30. annorum expirare debeant. *L. 3. C. de præscript. 30. ann.*

Exempla: Sic conditio certi, indebiti, & reliquæ conditiones omnes, cum personales sint, durant 30. annis, pariter actio mandati, depositi, commodati, tam directæ, quam contrariæ, item actio empti venditi, locati conducti, pro socio, ex stipulatu, emphytevticaria, &c. 30. demum annis expirant; idem de actionibus ex contractibus innominatis, quorsum spectat actio præscriptis verbis, pariterque de actionibus ex quasi contractibus, dicendum, qualis est actio negotiorum gestor. actio tutelæ, actio ex testamento pro consequendo legato, quorsum etiam spectat actio ex iudicato, nam & huic 30. annis præscribitur, adeo, ut si tamdiu quis tacuerit, postea sententiæ executionem petere non possit. Ant. Faber. in *Cod. l. 7. tit. 13. def. 12.*

Declaratio: Dixi ex conventionione, ut includerem simulationes ex pactis legitimis resultantes, quæ conditiones ex lege dicuntur, per *l. un. ff. de condict. ex lege.* Et hinc actio ad rem donatam consequendam, seu conditio ex *l. 35. C. de donat.* triginta annos durabit; pariter & actio pro consequenda dote promissa, 30. annos durat, sicut & actio pro dote restituenda post solutum matrimonium. *L. 30. in fin. C. de iure dotium.* Balb. de *Præscript. p. 2. part. 2. princ. qu. 1. n. 2.* similiter hodierna actio ex nudo pacto, sive eam conditionem ex moribus, sive ex canone dicas, 30. annis excluditur, sicut & reliquæ actiones novæ omnes, quæ per statuta locorum introductæ. Actiones enim novæ per statuta Principum introductæ, non ad jus prætorium, sed civile pertinent. v. Brunnem. *Exercit. 17. tb. 14. §. 1.*

Limitatio (I.) Fallit axioma in actionibus personalibus ad promissam servitutem consequendam competentibus, hæ enim sive ex contractu, sive ex testamento competant, lapsu 10. annorum inter præsentem, & 20. inter absentes, pariter excluduntur, sicut actiones reales, quod de usufructu asseritur in *L. pen. C. de servitutu- usufr.* idem ad servitutes reales extenditur in *l. 13. C. de Servitut. tem con-*

2.

3.

De condi-
tionibus
ex lege.

4.

De actio-
nibus per-
sonalibus
ad pro-
missam

quod favore libertatis ita receptum esse testatur Brunn. *ad l. pen. C. de usufr. n. 7. seq.* Dissentit Balbus *p. 3. part. 4. princ. q. 5. n. 3.* ubi 30. annos ad excludendam hanc actionem requirit. Alii distinguunt inter servitutem formatam & formandam, in hac 30. in illa vero 10. annos requirunt; verum in formata vel constituta jam realiter servitute, de actione personali jam amplius quæstio incidere non potest, ut hinc illa distinctio hic male applicetur,

6. (2.) Fallit axioma in actionibus personalibus Ecclesiæ competentibus; in his enim non alia quam 40. annorum præscriptio obtinet. *Auth. Quas actiones C. de SS. Eccles.* quæ præscriptio tam in actionibus personalibus, quam realibus procedit. (3.) Fallit in actionibus personalibus civitati competentibus, ubi pariter spatium 40. annorum exigitur, licet aliquid ad hoc centum annos in civitate exigant. vid. sup. *Memb. 2. Axiom. 1. Exempl. 3.* Fallit (4.) in omnibus aliis privilegiatis actionibus, illæ enim qualescunque sint, si ordinario illorum 30. annorum spatio non excluduntur, 40. annis expirabunt, per *l. 4. C. de præscript. 30. annor.* Et hinc etiam actiones fisco competentes 40. annis præscribuntur.

De action.
personalibus Eccle-
siæ compe-
tent.

7.
De action.
personalibus civi-
tati com-
petent.

8.
De action.
privilegi-
atis.

9.
De reme-
diis juris
civilis re-
scissoriis.

10.

11.

12.

Ampliatio. Procedit axioma non tantum in actionibus ad contractus implementum facientibus, sed etiam, quæ tendunt ad contractus impugnationem vel rescissionem, hinc omnia remedia juris civilis rescissoria, (aliud in remediis prætoriiis, quæ anno utili, vel quadriennio expirant) durant 30. annis.

Exempl. Si ex *L. C. de resc. vendit.* si quis ob læsionem enormem contractum rescindere velit, ad 30. annos usque hoc facere potest. Brunn. *d. l. 2. in fin.* Sic quoque, qui contractum vel testamentum nullitatis convincere vult, 30. annis hoc ipsi licebit. Pariter sententiæ nullitas per 30. annos in judicium deduci potest, licet hoc per *Recess. Imp. de anno 1654. §. Undem* auct. nummehro / ad nullitatem insanabilem restrictum. Nam alias remedium nullitatis una cum appellatione intra decennium interponenda. Brunnem. in *Proc. civ. c. 28. n. 108. & seqq.*

Limitatur hæc ampliatio. Nisi actus aliquis tanquam inofficiosus, seu legitimam lædens, impugnetur, ubi quinquennii præ-

præscriptio obtinet, cum hoc tempus sufficere creditum sit, ad factum patris, tanquam pietati adversum, impugnandum. Hinc querela inofficiosi testamenti quinquennio expirat *l. 8. §. fin. ff. de inoffic. testament.* computandum tamen tempus ab adita hereditate *l. 36. §. 2. C. eod.* Quia antea constare non potest, an effectum habeat exhereditatio. Pariter querela inofficiosæ donationis quinquennio expirat, computato tempore a morte patris, quia tunc demum constare potest, an filius per donationem in legitima læsus *L. 1. C. de inoff. donat.* Simili modo querela inofficiosæ dotis quinquennio excluditur, cum hæc ad exemplum inofficiosi testamenti instituat, *L. un. C. de inoff. dot.* Huc spectat etiam quinquennii præscriptio propter apertum occisi testamentum contra Scutum Syllanianum *L. 13. ff. ad SC. Syllan.*

AXIOMA III.

Quoties actio partim ex jure reali, partim ex personali oritur, & ita mixta est, toties actio præscribitur 30. annis.

Ratio: Mixtæ enim ex specie potentiori æstimari solent; cum ergo jus personale, ex conventionem oriundum 30. annos duret, etiam mixtæ actiones propter jus personale, quod ipsis inest, eousque extendendæ.

Exempla: Sic petitio hereditatis, cum mixta actio sit, 30. demum annis expirat *L. 7. C. de hered. petit.* pariter actio familiarum heriscundæ, communi dividundo, & finium regundorum, hos præscriptionis terminos agnoscit. Dantur etiam actiones ex rei persecutoriis & pœnalibus mixtæ, quo casu, quando rem persequor, sine dubio 30. annis durant: Si vero pœnam persequar, tunc illa pœna est vel civilis, & sic durabit 30. annis, juxta axioma sequens; aut est criminalis, & durabit 20. annis, juxta axioma 5. aut est prætoria, & sic regulariter anno expirat. vid. infra *Membr. 3. axiom. 3.*

AXIOMA IV.

Quoties ex delicto agitur civiliter, toties five præscribitur rem

De quere-
la inoff.
test.13.
De quere-
la inoff.
don.14.
De quere-
la inoff.
dotis.Præscri-
ptio actio-
num mix-
tarum.

1.

2.

Præscri-

rem

actio
num ex
delicto.

rem persequar, sive poenam, actio durat 30. annis.

1. **R**atio: Quia etiam quæ ex delictis oriuntur actiones sunt personales, jam vero qualiscunque actio personalis civilis durat 30. annos *l. 3. C. de præscript. 30. annor.*

2. *Exempla:* Sic actio furti in duplum, ut ut meram poenam contineat, 30. annos durat *l. 3. C. de præscr. 30. an.* ut & actio legis Aquiliæ, cum sit civilis. Omnes enim actiones, quæ ex lege, SCto, vel Principum constitutionibus proficiuntur, perpetuæ sunt *pr. I. de perpet. & temporal. act.* Sic actio arborum furtim caesarum perpetuæ est ex *Lege XII. Tabular. l. 1. pr. ff. de tign. juncto.* & totidem annis durabit, quod in omnibus aliis quoque delictis verum est, quorum poena est ex *LL. XII. Tabular.* & ex *LL. civilibus*, aliud enim, ubi a Prætorè poena dictata, de quo in *Membr. 3.*

Ampl. Procedit etiam in quasi delictis Jure civ. vindicatis, unde actio de Syndicatu, vel si judex litem suam fecerit, durat 30. annos. Aliud iterum, si quasi delictum a Prætorè vindicetur.

AXIOMA V.

Crimina
20. annis
expirant

Quoties ex delicto criminaliter ago, toties 20. annis expirat accusatio.

1. **R**atio: Quia tempus 20. annorum præscriptionibus criminalibus regulariter præfinitum *L. 12. C. ad L. Cornel. de fals.* quæ vero ratio interna sit, quod tanto tempore excludatur vindictio criminum, variant Dd. Plerique has adducunt, (1.) quod tanti temporis lapsu ad frugem reversus delinquens, antea non volens, sed impetu peccasse videatur. *Zoesl. ad ff. tit. de accusat. n. 29.* (2.) Quia post 20. annorum lapsum amplius liquidæ probationes haberi non possunt, vel etiam media defensionis amplius superesse vix poterunt; ut hinc iniquum sit, post tantum tempus infami accusatione famam alicujus publice prostituere, & ita turbas in Republica excitare. (3.) Quia Deus ipse, dum per-

permisit crimen tamdiu manere occultum, delinquenti veniam censetur concessisse, non obstante, quod Deus simpliciter delinquentibus pœnas irrogari voluerit; Non enim hac ratione Principi ademit determinationem temporis, quo pœna infligi debeat, præsertim id exigente utilitate publica. vid. Conrad. Strauß. *Disput. de Præscript. delict. §. 33. & seq. quæ Argentorati habita an. 1667.*

Exempla: Sic, licet a fure usque ad triginta annos rem furtivam condicere, & actione furti duplum eousque ab ipso petere possim, laqueo tamen suspendi fur amplius post 20. annos non potest, in tantum, ut iudex sciens præscriptione delictum esse sublatum, & nihilominus mortis pœna aliquem afficiens, ipsemet iterum pœna mortis sit afficiendus, quia sic in dolo est, qui post completam præscriptionem aliquem pœna mortis afficit. Farinac. *Prax. Crimin. qu. 10. n. 2.* Carpz. *Pr. Crimin. qu. 141. n. 7.* Idem obtinet in omnibus aliis criminibus, nisi speciatim probentur excepta, & hinc etiam si propter injurias reales ex Lege Cornelia agam §. 8. *I. de injur. & l. 5. pr. ff. eod.* ad 20. annos patebit vindictio, licet alias actio injuriarum sit annalis. Idem juris est, si agam ex libello famoso, cujus vindicta LL. civilibus inducta *L. un. C. de famos. libell.* hinc pariter ad instar aliorum criminum 20. demum annis exspirabit actio.

Ampliatio I. Procedit axioma non tantum in processu accusatorio, ut sc. nemo post 20. annos de crimine accusari possit, sed idem quoque juris est in processu inquisitorio: Inquisitio enim nostris moribus successit loco accusationis, ut hinc æquali tempore præscribatur, Carpzov. *Pr. Crim. qu. 141. n. 18. & seqq.* (2) Procedit etiam in delictis occultis, quorum notitiam iudex nunquam habuit, currit enim vicennium a momento commissi delicti & non a tempore scientiæ iudicis. Carpzov. *d. qu. 141. n. 29.* (3) Procedit, etiamsi delinquens fateatur crimen, & præscriptionem non opponat, nihilominus, cum exceptio hæc juris sit, a iudice ex officio supplenda, Carpz. *d. l. n. 29. & seqq.* (4) Procedit etiam in terris Saxonis, quamvis enim ibi tricennaria

5.
Exem-
plum in
furto.6.
Injuria.7.
Procedit
etiam in
Inquisiti-
one.8.
In deli-
ctis occultis.9.
In reo
confesso.10.
In Saxo-
nia.

præscriptio adjecto anno & die recepta, in criminalibus tamen retenta præscriptio civilis 20. annorum, Heig. P. 1. *quæst.* 16. n. 50. & *seqq.* Carpzov. d. l. n. 12. (5) Procedit etiam in extraordinariis delictis criminaliter intentatis. Cujacius tamen ea refert ad delicta popularia, & sic annalia esse vult, propter *l. fin. ff. de popular. act. tract. de divers. tempor. præscripti. c. 28.*

12.
Limita-
tio.

Limitatio I. Fallit axioma in quibusdam delictis, quæ nullo tempore præscribuntur, qualia dari volunt propter textum in *L. 12. C. ad L. Cornel. de falsis*, ubi dicitur, *sicuti cætera fere crimina*, vid. Carpz. *Prax. Crim. qu. 141. n. 52.* Farinac. *qu. 10. n. 29.* Verum hoc Dd. restringunt ad illa crimina, quibus expresso jure brevius tempus statutum, quam vicennium. Recensebimus ergo exempla delictorum, quæ vicennio non præscribi volunt Dd. Referunt huc (1) *Crimen Apostasiæ*, de quo in *l. 4. C. de Apostat.* dicitur, quod hujus criminis indago nullis finita temporibus arceri debeat: Sed cum crimen continuatum sit, nulla propter continuationem in eo locum habere potest præscriptio, cum & in incestu & adulterio continuato idem obtineat; præscriptio enim delictorum continuatorum non currit, nisi a tempore cessantis delicti; unde si quis ab Apostasia ad religionem Christianam reversus fuerit, locus omnino erit ab eo tempore præscriptioni vicennariæ; sola enim reversio ad Christianismum apostatam a pœna non liberat. *l. 3. C. de Apost.* De cætero licet crimen Apostasiæ morte non tollatur, non tamen ad 20. annos inquisitio post mortem permiffa, sed tantum ad quinquennium *l. 2. C. d. t.*

14.
De parricid-
idio.

Referunt huc (2.) *crimen parricidii*, quia hujus criminis reos semper accusare licere dicitur in *l. 13. ff. ad SCtum Syllan. l. ult. ff. ad L. Pompej. de Parricid.* Sed ad hoc respondent Dd. particulam *semper* intelligi debere, non absolute, sed comparate, quatenus scil. opponitur quinquennio, quanto tempore SCto Syllaniano propter apertum occisi testamentum præscribatur, semper ergo accusationem permiffam esse, quousque scilicet in reliquis criminibus hoc licet. Simili ratione qua in actionibus civili-

civilibus dicimus, quod Prætoria sint annales, civiles vero perpetuæ, hoc est, usque ad terminum 30. annorum, omnibus actionibus præfinitum, institui possint, confer. Zœl. *ad ff. tit. de accus. n. 30.* Verum quod parricidium attinet, non restringendum ita puto particulam *semper*, sed potius suæ generalitati relinquenda. Quamvis enim in *L. 13. ff. ad Sc. Syllan.* quinquennalis præscriptionis mentio fiat contra illum, qui aperuit testamentum ejus, qui a familia sua occisus dicitur, & postea parricidii accusatio semper permittatur, ut hoc intuitu adducta Dd. sententia tolerari possit; quia tamen in *L. fin. ad L. Pompej. de Parricid.* generaliter parricidii accusatio *semper* permittitur, non video, quare hoc ad vicennium restringendum, præsertim cum ipsa *L. 12. C. ad L. Cornel. de fals.* unde regulam de præscriptione vicennali formant, omnibus criminibus hunc terminum non constituat, ob verba *d. l. cætera fere.* Quapropter non tantum parricidium, sed & homicidium excipiendum puto a præscriptione vicennali; cum enim hujus criminis vindictam Deus ante Legem Moisaicam præscripserit, non est in arbitrio Legislatoris humani, quamdiu supplicium a Deo exactum locum habere debeat vel non: ut taceam, nec expressam legem ostendi posse, quæ homicidium post vicennium puniri vetet.

Referunt huc (3.) *crimen suppositi partus*, quod nulla temporis præscriptione excludi dicitur in *l. 19. §. 1. ff. ad L. Corn. de fals.* ubi quidem aliquid Dd. phrasin, *nulla temporis præscriptione excludi*, pariter opponunt brevioribus præscriptionibus, quæ sunt intra vicennium. Zœl. *d. l.* Verum cum reliqua falsi crimina etiam 20. annis præscribantur; hoc vero nulla temporis præscriptione tolli dicatur, longius spatium admittendum videtur. Referendum ergo crimen suppositi partus ad delicta non momentanea, sed continuatum effectum relinquenda; Nam quamdiu partus suppositus in aliena manet familia, tamdiu illi familiæ damnum infertur, & sic quasi continuatur crimen, in continuatis vero delictis non est locus præscriptioni, sicut de Apostasia antea diximus.

15.
Hoc non
præscribi
defendi-
tur.

16.
Sicut nec
homicidi-
um.

17.
De suppo-
sito partu.

18.

19.
De læsa
Majesta-
te.

Referunt huc quoque (4.) *Crimen læsæ majestatis*, quod, cum multa singularia habeat, nec ordinaria præscriptione idem extingui dicunt. Verum ubi jura tacent, ibi a singularibus abstinendum; nullibi vero hoc crimen exceptum reperitur, & inde idem vicennio præscribi, recte asserit Wissenbach. *ad ff. tit. ad L. Jul. Maj. thes. 14.* Non enim pœna læsæ Majestatis Divini, sed humani juris est, & hinc dispensationi, per consequens etiam præscriptioni obnoxia. Idem de reliquis criminibus dicendum, quæ nulla lege sunt excepta.

20.
Delicta
carnis
quinquen-
nio præ-
scrib.

Limitat. II. Fallit axioma in illis criminibus, ubi Lex expresse brevioris præscriptionis terminum præfinivit: Sic (1.) præscribuntur quinquennio omnia delicta carnis, quale est stuprum, adulterium, lenocinium *l. 29. §. 6. ff. ad L. Jul. de Adulter.* Et hinc adulter lapsa quinquennio puniri amplius non potest, *l. 28. C. eod.* quod jure Rom. procedit, sive simplex, sive duplicatum fuerit adulterium. Carpzov. *Prax. Crim. quest. 59. n. 20.*

21.

Nec admittenda eorum sententia, qui hanc quinquennii præscriptionem tantum de marito adultero intelligendam esse volunt, contra uxorem vero præscriptionem adulterii sex mensibus finire statuunt, Wissenb. *ad ff. V. 2. disp. 34. th. 24.* licet enim, si uxor adultera, maritus & pater uxoris 60. tantum dies utiles habeant, ut jure maritali vel paterno eam accusare possint. *l. 29. §. 5. d. tit.* quibus 60. diebus elapsis, extranei ad accusandum adulteram admittuntur, per 4. adhuc menses utiles, *l. 4. §. 1. ff. h. t.* intra quod tempus quidem etiam maritus adhuc potest accusare, sed jure extranei, hoc est, ut teneatur ad inscriptionem & pœnam calumniæ, *L. 6. C. ad L. Jul. de adult. & l. 30. §. 1. C. eod.*

22.

Ast hæc omnia obtinent tantum, si maritus propter adulterium divortium fecerit ab uxore, sic enim a tempore divortii currunt illi duo & illi quatuor menses; quod si vero maritus ignarus fuerit adulterii, & quinto demum anno resciverit, omnino usque ad quinquennium competet ipsi vindictio. *arg. l. 29. §. 5. & 6. ff. d. t.*

23.

Limitat. III. hæc assertio de delictis carnis (a) Si violentia

tia accesserit, quando enim per vim stuprum vel adulterium illatum, propter violentiam 20. annos durabit accusatio, per l. 29. §. fin. ff. ad L. Jul. de Adult. (b) Si incestus concurrat, cum adulterio, ubi iterum non quinquennio, sed vicennio tollitur accusatio. l. 39. §. 5. ff. d. t. Carpz. Prax. Crim. qu. 141. num. 49. (c) Idem dicendum de crimine Sodomitico, quod ob sui gravitatem, cum plane contra naturam commissum sit, quinquennio non tollitur. (d) Limitatur, si propter stuprum vel adulterium civiliter agatur, & vel stuprata dotem petat, vel maritus propter adulterium uxoris agat ad divortium & lucrandum dotem, hæc enim actio 30. annis durat, sicuti actiones civiles alia, Carpzov. Prax. Crim. qu. 141. n. 47. Pari modo deprecationem Ecclesiasticam etiam propter commissum adulterium quinquennio non exspirare dicunt, cum tendat ad satisfactionem Ecclesiæ pro dato scandalo. Brunn. Cent. 1. Dec. 82. (e) Limitatur jure Saxonico in adulterio duplicato, hujus enim vindicatio in Electoratu Saxonix etiam post quinquennium permissa ad 20. annos Carpzov. qu. 59. n. 21. Berlich. P. 4. conclus. 27. num. 123.

II. Quinquennio præscribitur crimini *Peculatus*, l. 7. ff. ad L. Jul. pecul. Scilicet si quis pecuniam sacram, vel religiosam, vel publicam auferat. l. 1. ff. d. tit. ut hinc sacrilegium jure Romano quinquennio præscribatur. Ant. Matthæi de Criminib. tit. 19. C. 4. quamvis hodie, ubi hoc crimen pariter sicut alia furta vindicatur, sine dubio viginti demum annis præscribatur. Cæterum hanc quinquennii præscriptionem ad omnem L. Juliam pertinere, quidam existimant ob generalitatem L. 29. §. 6. An omni ff. ad L. Jul. de Adult. ubi in fine hæc habentur verba; omnibus admittis ex L. Julia venientibus quinquennium esse præsitum, quo supposito & Legi Juliae Majestatis, itemque de vi publica, privata, de annona, aliisque quinquennio præscriptum foret. Verum d. l. 29. §. 6. non universalem esse, sed ad L. Juliam, quatenus luxuriam coercet, tantum pertinere, contextus ostendit; ob quam causam stuprum per vim illatum quinquennio non præscribi in

Exceptio
in stupro
violento.

24.
Incestu.

25.
Sodomia.

26.
Si ad di-
vortium
agatur.

27.

28.
De adul-
terio du-
plic.

29.
De crimi-
ne pecula-
tus.

30.
An omni
L. Julia
quinquen-
nium ob-
stet?

d. l. 29. §. fin. dicitur, cum publicam vim commiserit: cui confesquens est, Legi Juliae de vi publica non nisi viginti annis praescribi, quinquennii autem praescriptionem ad solam L. Juliam de adulteriis, & ad L. Juliam peculatus pertinere. *L. 7. ff. ad L. Jul. pecul.*

31.
De vindicta criminis post mortem.

III. Quinquennii praescriptio obtinet, quoties post mortem adhuc criminis vindicatio permessa, arg. *l. 1. ff. Ne de stat. defunct. post quinquenn. querat.* Et hinc apostasiae crimen post mortem quinquennio exspirabit. *l. 2. C. de Apost.* Pariter in illis delictis, in quibus post mortem memoria damnari potest, id obtinet. vid. Brunn. *Process. Inquisit. c. ult. num. 18.* Ergo post lapsum quinquennium mortuus de crimine majestatis accusari non potest, de qua memoriae damnatione diximus in *Dissert. 8. de Jure Sensuum cap. 4.*

32.
De inquisitione mota.

Limit. III. Fallit axioma, si ante lapsum vicennii accusatio vel inquisitio jam fuerit mota, aut propter fugam delinquentis moveri non potuerit; priori enim casu interrupta est praescriptio; posteriori vero casu, uti non valenti agere nulla currit praescriptio, ita etiam non valenti accusare, vel inquirere. *Carpzov. Prax. Crim. qv. 141. num. 53. & seqq.* quamvis hoc casu tutius sit, ad minimum edictaliter citare fugientem.

MEMBRUM III.

De Actionibus Praetoriis.

Praetoriae persecutoriae sunt perpetuae.

1.

AXIOMA I.

ACTIONES Praetoriae, quae rem persequuntur, tamdiu durant, quamdiu civiles.

RATIO: Quia licet alias annalis tantum fuerit Praetoris jurisdictionis, noluit tamen rei persecutorias actiones anno terminari, cum absurdum aestimet Praetor, post annum res alienas detinentem, securum praestari. vid. *l. 35. pr. ff. de Obligat. & Act. l. 8. §. 7. ff. de precar.*

Decla-